

NOREA Symposium

10 mei 2023

**Bijdrage NOREA-symposium
'Naar een digitaal weerbare
samenleving'**

Een reality check

Kees Verhoeven
10 mei 2023

Een digitaal weerbare samenleving

“We hebben de middelen, de kennis en de infrastructuur om de genoemde lelijke kant [van digitalisering] te temmen. Maar dan moet er wel wat gebeuren, zoals anticiperen in plaats van reageren en de handen meer ineenslaan.”

Vier NOREA-adviezen om de digitale weerbaarheid te verbeteren + mijn visie

- Positioneer digitale weerbaarheid als **een zaak voor iedereen** in de organisatie. (Cyber) security is geen afdeling maar is van iedereen, van bestuurders tot operationeel medewerkers.
 - We zijn allemaal mensen met een beperkte blik op digitalisering
- Leg **externe verantwoording** af over de IT-beheersing binnen een organisatie en geef daarmee een impuls aan deze verantwoordelijkheid.
 - Verantwoording en transparantie zijn even belangrijk als ingewikkeld
- Breng de **digitale samenwerking binnen ketens** en sectoren naar een hoger niveau. Deze samenwerking gaat over kennisuitwisseling, gezamenlijk testen, een collectief zicht op dreigingen, uitwisseling van waarschuwingen en leren van elkaars aanpak. Dit is organisatie-overstijgend en juist daarom kunnen toezichthouders en regelgevers hier het initiatief nemen.
 - Samenwerking is in het politieke systeem niet vanzelfsprekend
- Breng het **vakmanschap van IT-professionals** omhoog. Geef het thema beheersing van IT al een plek op de basisschool, en zet in op normering van opleiding, kennis en ervaring van IT-professionals.
 - Eens, hier maak ik verder geen woorden aan vuil.

1. Een zaak voor iedereen

- Business as usual: niet meer weg te denken
- Preventie én respons: incidenten inperken

➤ Digitale technologie versus menselijke psychologie

- WYSIATI & NIMBY: we willen het niet (zien) - datacenters
- Urgent boven belangrijk: fysieke dreiging gaat voor - hacken
- Struisvogelpolitiek: wegkijken tot het crisis is - cybersecurity
- Optimism bias: dat gebeurt mij/ons niet - datalekken
- Planfout: waarom elk (ICT)project uitloopt - omgevingswet

2. Externe verantwoording

- Verantwoord beleid
- Spelregels in samenspraak

➤ Bestuurder versus professional

- Een kwestie van vertrouwen (cultuur)
 - Informatiehuishouding en transparantie – de appjes van Rutte
 - Data en algoritmes – de toeslagenaffaire (en nog veel meer)
- Verantwoording afleggen (structuur)
 - Criteria, Controle, Communicatie – Online Trust Coalitie en EUCS
 - Technisch-bestuurlijke kloof – IT-auditor versus boardroom

3. Digitale samenwerking

- Ketensamenwerking verbeteren
- Kennisuitwisseling en collectief leren

➤ Complexiteit en systeemfouten

- Complexiteit vraagt kennis
- Private spelers vereisen governance en PPS
- Grensoverschrijdendheid/geopolitiek vraagt EU-beleid
- Systeemfouten bemoeilijken beoordeling en besluitvorming
 - Controledrift – de op hol geslagen regeltrain
 - Scoringsdrang – Twitterfitties & motielawines
 - Werkdwang – burn-outs & concentratiegebrek

De Waanzinnige wisselwerking

Systemfouten

Controledrift	Scoringsdrang	Werkdwang
Doorgeslagen maakbaarheid	Doorgeslagen zichtbaarheid	Doorgeslagen beschikbaarheid
Alles willen controleren.	Steeds moeten scoren.	Altijd beschikbaar zijn.
Databestanden en algoritmes.	Online en sociale media.	E-mails, appgroepen en pushberichten.
Rechtsstaat wordt controlestaat.	Democratie wordt 'mediacratie'.	9-5 wordt 24/7.

Denkfouten

Snelle oordelen	Stellige overtuigingen	Sterke invloeden
'Systeem 1'	'Verhalende zelf'	Andere mensen
Vuistregels en behoeften/aversies	'Verhaaltjes' en 'narratieve misleiding'	Meeslepende vertellingen
Blind afgaan op iemands uiterlijk, plannings die altijd uitlopen.	Levensverhalen, complotten, reconstructies, 'gamechangers'	Kuddegedrag, debattrucs, drogredenen, framing.
Verliesaversie, WYSIATI, planning	Peak-end rule, Hindsight bias	Authority bias, Sympathy bias

